

МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

864.

Врз основа на член 47 од Законот за безбедност и здравје при работа („Службен весник на Република Македонија” бр. 92/07), министерот за труд и социјална политика, донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА МИНИМАЛНИТЕ БАРАЊА ЗА БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЈЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ ОД РИЗИЦИТЕ ПОВРЗАНИ СО ИЗЛОЖУВАЊЕ НА АЗБЕСТ ПРИ РАБОТА

Член 1

Со овој правилник се пропишуваат минималните барања за безбедност и здравје на вработените од ризиците поврзани со изложување на азбест при работа.

Член 2

За потребите на овој правилник, „азбест“ ги означува следниве фиброзни силикати:

- азбест актинолит, бр. 77536-66-4 во регистарот на службата за хемиски апстракти (СХА),
- азбест грунерит (амозит), бр. 12172-73-5 во регистарот на службата за хемиски апстракти (СХА),
- азбест антофилит, бр. 77536-67-5 во регистарот на службата за хемиски апстракти (СХА),
- криситил, бр. 12001-29-5 во регистарот на службата за хемиски апстракти (СХА),
- кроцидолит, бр. 12001-28-4 во регистарот на службата за хемиски апстракти (СХА),
- азбест тремолит, бр. 77536-68-6 во регистарот на службата за хемиски апстракти (СХА).

Член 3

Одредбите на овој правилник се применуваат за активностите каде што вработените се изложени или може да бидат изложени на азбестна прашина или материјали што содржат азбест во текот на нивната работа.

Член 4

(1) Во случај на каква било активност што може да вклучува ризик од изложување на азбестна прашина или материјали што содржат азбест, ризикот треба да се процени со утврдување на природата и степенот на изложеноста на вработените на азбестна прашина или материјали што содржат азбест.

(2) Процената од став 1 на овој член треба да подлежи на консултации со вработените и/или нивните претставници кај работодавачот и треба да се ажурира кога ќе се утврди дека е неточна или ако настанат промени во работата.

Член 5

Одредбите на член 18 и 19 од овој правилник не се применуваат ако активностите за отстранување се однесуваат на материјали од неронлив азбест и цврсто врзани за основниот материјал во надворешна средина, ако времетраењето на тие активности не е подолго од два часа месечно и од резултатите од процената на ризиците предвидена во член 4 став (1) од овој правилник произлегува дека граничната вредност на изложување на азбест пропишана во член 10 од овој правилник не ја надминува предвидената концентрација во воздухот на зоната на работа.

Член 6

(1) За активностите наведени во член 3 и 5 од овој правилник работодавачот треба да го извести надлежниот инспектор на трудот најмалку 15 дена пред да се започне со работа.

(2) Известувањето од став (1) на овој член треба да ги содржи следниве информации:

- а) локацијата на местото каде што ќе се извршува работата,
- б) видовите и количествата на азбест што се користи или со кој се ракува,
- в) активностите и процесите што се вклучени,
- г) бројот на вклучените вработени,
- д) датумот на започнувањето и времетраењето на изведувањето на работите и
- ѓ) преземените мерки за ограничување на изложеноста на вработените на азбест.

(3) Секогаш кога една промена во работните услови може да резултира со значително зголемување на изложеност на азбестна прашина или на материјали што содржат азбест треба да се достави ново известување.

(4) Вработените и/или нивните претставници кај работодавачот треба да имаат пристап до известувањето од став (2) на овој член.

Член 7

(1) Примената на азбест преку процес на распрскување и работните постапки кои вклучуваат користење на изолација и материјали за звучна изолација со мала густина (помалку од 1 g/cm³), а кои содржат азбест, не може да се користат.

(2) Користењето на азбест не треба да се рекламира и не треба да се користат активности што ги изложуваат вработените на азбестни влакна за време на екстракцијата на азбест, или производство и обработка на азбестни производи, или за време на производството или обработката на производи што содржат намерно додаден азбест, со исклучок на обработката и депонорањето на производи од уривање и отстранување азбест.

Член 8

За сите активности наведени во член 3 од овој правилник, изложеноста на вработените на азбестна прашина или од материјали што содржат азбест на работното место треба да се намали на минимум, но да не биде над граничната вредност утврдена во член 10 од овој правилник, особено со следниве мерки:

- бројот на вработените што се изложени или можат да бидат изложени на азбестна прашина или на материјали што содржат азбест треба да се ограничи на најниската можна бројка;
- работниот процес треба да биде организиран така што не ќе се создава азбестна прашина или, ако тоа се покаже како невозможно, така што ќе се избегне ослободувањето на азбестната прашина во воздухот;
- сите простории и опрема вклучени во обработката на азбест треба редовно и ефикасно да бидат чистени и одржувани;
- азбестот или материјалот што содржи азбест и создава прав треба да се складира и да се пренесува во соодветно запечатено пакување и
- отпадот треба да се собира и да се отстранува од работното место што е можно побргу во соодветно запечатени пакувања, со етикети на кои е наведено дека содржат азбест.

Член 9

(1) Мерењето на азбестните влакна во воздухот на работното место треба да се врши редовно во зависност од резултатите од првичната проценка на ризикот и за да се осигура почитувањето на граничните вредности утврдени во член 10 од овој правилник.

(2) Земањето на мостри треба да биде карактеристично за личната изложеност на вработениот на прав од азбест или од материјали што содржат азбест.

(3) Земањето мостри се врши по консултации со вработените и/или со нивните претставници кај работодавачот.

(4) Земањето мостри го врши соодветно квалификуван персонал.

(5) Земените мостри потоа се анализираат во согласност со став (7) на овој член во лаборатории опремени за броење на влакна.

(6) Времетраењето на земањето мостри треба да биде такво што типичната изложеност ќе може да се утврди за осумчасовен референтен период (една смена) со мерења или со временски пондерирани пресметки.

(7) Броењето на влакна треба да се изврши со микроскоп со фазен контраст (МФК) или со која била друга еквивалентна метода, согласно со нормата ЕН ИСО 16000-7 Внатрешен воздух-дел7. Стратегија за земање мостри за одредување на концентрациите на азбестните влакна во воздухот (Септември 2007).

(8) За целите на мерењето на азбест во воздухот, како што е наведено во став (1) на овој член, се земаат предвид само влакната со должина поголема од пет микрометри, широчина од помалку од три микрометри и сооднос должина/широчина поголем од 3: 1.

Член 10

Работодавачите треба да обезбедат вработените да не бидат изложени на концентрација на азбест во воздухот поголема од 0,1 влакно на cm³ измерени во однос на осумчасовен пондерирани временски просек (ПВП).

Член 11

(1) Кога граничната вредност од член 10 на овој правилник е надмината, треба да се утврдат причините за нејзиното надминување и што е можно побргу да се преземат соодветни мерки за да се поправи состојбата.

(2) Работата не може да продолжи на засегнатото место се додека не се преземат соодветни мерки за заштита на засегнатите вработени.

(3) Со цел да се провери ефикасноста на мерките од став (1) на овој член, треба да биде спроведено ново одредување на концентрациите на азбест во воздухот.

(4) Кога изложувањето не може да се намали со други средства и кога почитувањето на граничната вредност го прави неопходно носењето индивидуална респираторна заштитна опрема, истото не треба да биде трајно и не треба да биде подолго од два и пол часа континуирано за секој вработен.

(5) За време на периодите на работа што бараат носење на индивидуална респираторна заштитна опрема, се предвидуваат одмори соодветни на физичките и на климатските услови и истите не треба да бидат пократки од 20 минути.

(6) На периодите за одмор, се додаваат и периодите за деконтаминација и истите не треба да се пократки од 20 минути.

(7) За периодите за одмор се консултираат вработените и/или нивните претставници кај работодавачот.

Член 12

Пред да се започне со уривање или со одржување на објекти што содржат азбест, од страна на работодавачите треба да се преземат сите потребни мерки за да се утврдат материјалите кои можат да содржат азбест, а ако е потребно и со барање информации од сопствениците на просториите дали во просториите има вградено материјали што содржат азбест.

Член 13

(1) Кога се работи за одредени активности, како што се уривање, отстранување, поправки и одржување на објекти каде што има материјали што содржат азбест во однос на кои се очекува дека граничната вредност од член 10 на овој правилник ќе биде надмината и покрај употребата на техничките превентивни мерки

за ограничување на концентрациите на азбест во воздухот, од страна на работодавачот треба да се одредат мерките што треба да ја осигурат заштитата на вработените додека ги вршат тие активности, особено следново:

а) на вработените да им се даде соодветна респираторна опрема и друга опрема за лична заштита, која треба да се носи,

б) да се стават знаци за предупредување на кои стои дека се очекува граничната вредност од член 10 на овој правилник да биде надмината и

в) се спречува раширувањето на азбестна прашина или од материјали што содржат азбест надвор од просториите или од местото каде што се извршува интервенцијата.

(2) Вработените и/или нивните претставници кај работодавачот треба да бидат консултирани за мерките од став (1) на овој член пред да се извршува работата.

Член 14

(1) Работен план треба да се изготви пред да започнат работите за уривање или за отстранување на азбест и/или материјали што содржат азбест од објекти, структури, опрема, инсталации или бродови.

(2) Со планот од став (1) на овој член треба да се пропишат мерките потребни за да се осигурат безбедноста и здравјето на вработените на работното место.

(3) Во планот треба да биде наведено особено дека:
– азбестот и/или материјалите што содржат азбест ќе се отстранат пред да се применат техниките за рушење, освен кога тоа би предизвикало поголем ризик за вработените отколку ако азбестот и/или материјалите што содржат азбест не се отстранат;

– таму каде што е неопходно, се обезбедува опрема за лична заштита од член 13 точка а) од овој правилник и

– по уривањето или отстранувањето на азбестот или материјали што содржат азбест треба да се проверува и верификува отсуството на ризици од изложеноста на азбест на работното место.

Член 15

(1) Работодавачите обезбедуваат соодветна обука за сите вработени што се или што можат да бидат изложени на прав што содржи азбест.

(2) Обуката треба да се врши во редовни интервали и да биде бесплатна за вработените.

(3) Обука од најмалку пет дена треба да се оствари пред првпат вработениот да работи со азбест и да се обновува на секои три години во траење од три дена.

(4) Содржината на обуката треба да биде лесно разбирлива за вработените.

(5) Обуката треба да овозможи вработените да се здобијат со потребното знаење и вештини во смисла на превенција и безбедност, особено за:

– својствата на азбестот и последиците по здравјето на вработените, вклучувајќи ја и взаемната последица од пушењето и забраната за јадење и пиење на работното место;

– видовите производи или материјали што можат да содржат азбест;

– операциите што можат да предизвикаат изложување на азбест и важноста на превентивните контроли за да се намали изложеноста;

– безбедните работни практики, контролите и заштитната опрема;

– соодветната улога, изборот, селекцијата, ограничувањата и правилната употреба на респираторната опрема;

– постапките за итни случаи;

– постапките за деконтаминација;

– постапките за отстранување на отпадот и

– барањата за медицински надзор.

Член 16

(1) Пред да се изврши уривање, отстранување, поправки и одржување на објекти каде што има материјали што содржат азбест, работодавачите треба да достават доказ до надлежниот орган на инспекцијата на труд за нивната оспособеност за таков вид на работа во вид на сертификат за квалификација издаден од страна на тела кои вршат сертификација врз основа на Прирачникот за добри практики, за да се превенира или намали ризикот од изложување на азбест при работа со материјали кои содржат или можат да содржат азбест и тоа за работодавачот, вработениот и инспекторот на трудот, издаден од Комитетот на виши инспектори при Европската комисија.

(2) Тела кои вршат сертификација и ги овластуваат квалификуваните работодавачи за уривање или за отстранување, поправки и одржување на објекти со материјали што содржат азбест и депонирање на азбест, треба да бидат акредитирани од страна на Институтот за акредитација на Република Македонија (ИАРМ).

Член 17

(1) Во случај на активности од член 3 на овој правилник, треба да се преземат соодветни мерки со цел да се обезбеди дека:

а) местата на кои ќе се случат горенаведените активности:

- да бидат јасно разграничени и означени со знаци за предупредување;
- да бидат со забранет пристап, освен за вработените кои поради својата работа или задолженија во рамките на интервенцијата треба да влезат во нив;
- да претставуваат места каде што пушењето е забрането;

б) треба да има посебни места каде што вработените ќе можат да јадат и пијат без да има опасност од контаминација од азбестен прав;

в) Работодавачите треба да обезбедат за вработените:

- соодветна работна или заштитна облека;
- работната или заштитна облека од алинеја 1 на овој став ќе остане кај работодавачот.

(2) Облеката од став (1) точка в) алинеја 1 на овој член може да се пере во перални надвор од местото на работодавачот кои се опремени за таква работа ако работодавачот сам не го врши перењето, при што облеката ќе се транспортира во затворени контејнери;

- одвоени места за чување на работната или заштитната облека и цивилната облека;
- соодветни тоалети и простории за миење, вклучувајќи и тушеви кога се работи за активност со азбестен прав;

- заштитната опрема да се сместува на добро определено место, проверува и чисти по секоја употреба и

- да се преземаат соодветни мерки за поправка или замена на расипаната опрема пред нејзина понатамошна употреба.

(3) вработените не ги плаќаат трошоците за преземените мерките од став (1) на овој член.

Член 18

(1) За секоја активност наведена во член 3 од овој правилник треба да се преземат соодветни мерки со цел вработените и нивните претставници кај работодавачите да добијат соодветни информации во врска со:

- потенцијалните здравствени ризици од изложувањето на азбестна прашина или материјалите што содржат азбест;
- законските гранични вредности и потребата да се надгледува атмосферата;
- хигиенските мерки, вклучително и забраната за пушење;

- мерки за предупредување што треба да се преземат во поглед на носењето и употребата на заштитна опрема и облека и

- специјалните мерки за предупредување преземени за да се намали изложувањето на азбест.

(2) Покрај мерките од став (1) на овој член, треба да се преземат соодветни мерки со цел да се обезбеди:

а) вработените и/или нивните претставници кај работодавачите да имаат пристап до резултатите од мерењата на концентрацијата на азбест во воздухот и да можат да добијат објаснувања за значењето на тие резултати и

б) ако резултатите ја надминуваат граничната вредност утврдена во член 10 од овој правилник, засегнатите вработени и нивните претставници кај работодавачот се известуваат што е можно побргу за тоа како и за причините, и вработените и/или нивните претставници кај работодавачот се консултираат за мерките што треба да се преземат или, во итен случај, се известуваат за мерките што се преземени.

Член 19

(1) Во зависност од член 4 на овој правилник треба да се преземат следниве мерки:

а) да се направи проценка на здравствената состојба на секој вработен пред да биде изложен на работното место на азбестна прашина или материјали што содржат азбест.

- процената од точка а) на овој став треба да се повторува најмалку еднаш на секои 18 месеци се додека трае изложувањето.

- процената треба да вклучува специфично испитување на градниот кош.

б) треба да се формира поединечно здравствено досие за секој работник.

(2) По клиничкиот надзор од став (1) точка а) на овој член, лекарот или органот одговорен за медицинскиот надзор врз вработените треба да советува или одреди поединечни заштитни или превентивни мерки.

(3) Мерките може да вклучуваат, ако за тоа е потребно, прекин на експозиција на азбест, повлекување на односниот вработен од секаква изложеност на азбест.

(4) Доктор специјалист по медицина на трудот треба да достави до вработените информации и совети за нивната здравствена состојба по завршувањето на работата на која вработениот е изложен на азбест.

(5) Овластена здравствена установа по медицина на трудот може да наведе дека медицинскиот надзор на вработените треба да продолжи по завршувањето на изложеноста толку долго колку што таа смета дека е потребно за да се зачува здравјето на засегнатото лице.

(6) Продолжен надзор се врши согласно со прописите од областа на здравствената заштита.

(7) Вработениот или работодавачот може да побара разгледување на оценките наведени во точка б) на овој член, во согласност со законските и подзаконските прописи од областа на безбедноста и здравјето при работа.

Член 20

(1) Во согласност со член 4 од овој правилник треба да се преземат следниве мерки:

- работодавачот треба да ги запише вработените одговорни за вршење на работите од член 3 од овој правилник во регистар, каде што ќе се наведат природата и времетраењето на активност, како и изложувањето на кое биле подложени.

- докторот и/или органот одговорен за здравствен надзор имаат пристап до регистарот од точка 1) од овој член.

- секој вработен да има пристап до резултатите во регистарот што лично го засегаат.

- Вработените /или нивните претставници да имаат пристап до анонимни колективни информации во регистарот.

(2) Регистарот од став (1) точка 1) на овој член и поединечното досие за секој вработен се чуваат најмалку 40 години по завршувањето на експозицијата.

(3) Документите од став (2) на овој член се ставаат на располагање на одговорниот орган во случаите кога работодавачот престанува да постои согласно со позитивните законски прописи од областа за евиденцијата во здравството.

Член 21

Практичните препораки за клиничкиот надзор на вработените од актуелните здравствени сознанија треба да содржат:

1) укажување на вработените дека изложувањето на слободни азбесни влакна може да ги предизвика следните болести:

- азбестоза,
- мезотелиома на плеврата и други сериозни обвивки,
- белодробен карцином,
- малигни болести на гастроинтестиналниот тракт,
- болести на плеврата.

2) докторот специјалист по медицина на трудот одговорен за здравствениот надзор врз вработените изложени на азбест да биде запознаен со условите на изложеноста или околностите во кои секој вработен бил изложен.

3) здравствениот преглед на вработените да се врши во согласност со принципите и практиките на медицината на трудот. Прегледот треба да ги вклучува најмалку следните мерки:

- водење на досиеја за медицинската и за професионалната историја на вработениот;
- специфична работна анамнеза;
- општ клинички преглед со посебен осврт на градниот кош;
- рентгенграфија на бели дробови и срце со тврда техника (МОТ препораки) и
- функционални испитувања на белите дробови (спирометрија и крвен проток/ волумен), гасни анализи во крв во состојба на мирување и при физички напор (парцијални притисоци на CO₂ и O₂, сатурација со кислород).

4) докторот специјалист по медицина на трудот одговорен за надзор на здравјето да одлучува дополнителни прегеди како што се цитолошко испитување на искашлот, компјутеризирана томографија на градниот кош, согласно со најсовремените сознанија во медицината на трудот.

Член 22

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 07-14313/2
2 април 2009 година
Скопје

Министер,
Целсљ Бајрами, с.р.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

865.

Врз основа на член 154 став 3 од Законот за животна средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07 и 159/08), министерот за животна средина и просторно планирање, донесе

П Р А В И Л Н И К ЗА СОДРЖИНАТА НА ВНАТРЕШНИТЕ И НАДВОРЕШНИТЕ ПЛАНОВИ ЗА ВОНРЕДНИ СОСТОЈБИ, КАКО И НАЧИНОТ НА НИВНОТО ОДОБРУВАЊЕ

Член 1 Предмет

Со овој правилник се пропишува содржината на внатрешните и надворешните планови за вонредни состојби во случај на хаварија со опасни супстанции, како и начинот на нивното одобрување.

Член 2 Содржина на внатрешни планови за вонредни состојби

Внатрешните планови за вонредни состојби во случај на хаварија со опасни супстанции се состјат од мерки и активности кои треба да бидат превземени внатре во системот од страна на операторот и/или други субјекти при што особено треба да содржат:

1. Име и статус на одговорното лице кај операторот за дефинирање на мерките и постапките за локализирање и контрола на хавариите, заштита на луѓето и животната средина, пренесување на потребните информации на јавност и надлежните органи, како обновување и рекултивација на животната средина по хаваријата.

2. Име и статус на одговорното лице за координација на активностите на лице-место (самото место) во случај на хаварија.

3. Име и статус на лицето кое ќе биде во контакт со лицето од општината и градот Скопје одговорно за надворешниот план за вонредни состојби.

4. Детален опис на мерките и активностите коишто ќе бидат превземени во случај на хаварија заради намалување на негативните последици по луѓето и животната средина.

5. Мерки за минимизирање на ризикот на директно изложените лица во случај на хаварија и тоа:

- а. детален опис на методи за предупредување;
- б. детален опис на активности што треба да се превземат по пристигнатото предупредување;
- в. детален опис на безбедносните мерки, активности и употреба на заштитна опрема кои:
- директно изложените лица ќе ги превземат за сопствена заштита во случај на хаварија,
- ќе се превземат со цел локализирање и контролирање на хаваријата,

- за заштита на животната средина одговорните лица во операторот ќе ги превземат, во случај на хаварија со цел намалување на последиците по истата, и

- ќе се превземат за заштита на околното население, во случај на хаварија,

г. програма за обука на директно изложените лица во случај на хаварија.

6. Предвидени мерки за рано предупредување и тоа:

- Шема на оперативен систем за рано предупредување кој овозможува директна комуникација со надлежните органи за контрола на хавариите со присуство на опасни супстанции, и

- Информации кои треба операторот да ги обезбеди за раното предупредување до надлежните органи и субјекти за контрола на хавариите со присуство на опасни супстанции.